

Nr 69.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem; given Stockholms slott den 6 februari 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Förslag framlägges om den närmare utformningen av de statsbidrag, som enligt principbeslut av 1947 års riksdag skall utgå till kommunernas kostnader för anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem. Enligt nämnda beslut skall rätten till statsbidrag gälla byggnadsföretag som påbörjats efter den 1 juli 1946. Statsbidraget föreslås utgå med lägst 10 och högst 50 % av ett i varje särskilt fall fastställt bidragsunderlag, vilket skall beräknas efter följande belopp per vårdplats nämligen 13 000 kronor för byggnadsföretag färdigställda före utgången av år 1949, 15 000 kronor för byggnadsföretag färdigställda under år 1950, 17 000 kronor för byggnadsföretag färdigställda under år 1951 samt 18 000 kronor för senare färdigställda företag. För budgetåret 1953/54 föreslås ett anslag av 12 milj. kronor till statsbidrag, vilket anslag beräknas medge utbetalning av bidrag för de ålderdomshem som färdigställts t. o. m. år 1951 samt en del av de år 1952 färdigställda.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 februari 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, följande.

I årets statsverksproposition (V ht s. 27) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till uppförande eller inrättande av ålderdomshem för budgetåret 1953/54 beräkna ett reservationsanslag av 12 000 000 kronor. Jag anholder att få upptaga ifrågakvarande spörsmål till fortsatt behandling.

Inledning.

I ett i juli 1946 avgivet betänkande (SOU 1946:52) framlade socialvårdskommittén vissa förslag, vilka syftade till en reformering av ålderdomshemsvården. Ålderdomshemmen, vilka ursprungligen varit avsedda för vård av understödstagare, skulle enligt förslaget förändras till kommunala inackorderingshem utan fattigvårdskaraktär och reserveras för åldringar och invalider, som vore i behov av omvårdnad och tillsyn å anstalt men för vilka dock icke erfordrades vård på sjukvårdsinrättning eller därmed jämförlig vårdanstalt. I fråga om hemmens inrättande föreslogs vissa allmänna riktlinjer, innebärande bl. a. att minst hälften av vårdplatserna skulle förläggas till enkelrum.

Kommittén föreslog härjämte, att statsbidrag skulle utgå till anordnande av ålderdomshem. Vid behandlingen av denna fråga anförde kommittén bl. a., att mellan ålderdomshem och pensionärshem skulle finnas en principiellt klar åtskillnad i fråga om klientelet men att denna gräns dock ofta vore svår att närmare fastställa i praktiken. Det skulle därför enligt kommittén vara en fördel, om statsbidragsbestämmelserna för anordnande av ålderdomshem och pensionärshem bleve likartade. Vid utformningen av bestämmelser om statsbidrag till anordnande av ålderdomshem borde de av statsmakterna år 1945 fastställda bestämmelserna angående statsbidrag till folkskolebyggnader uppmärksammas. Kommittén ville för sin del föreslå, att samma regler i tillämpliga delar skulle gälla för statsbidrag till ålderdomshem.

En på socialvårdskommitténs betänkande grundad proposition avläts till riksdagen den 18 april 1947 (nr 243). Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, tillstyrkte i huvudsak de av kommittén föreslagna riktlinjerna för ålderdomshemsvårdens ordnande. Vad angår frågan om statsbidrag till anordnande av ålderdomshem anförde departementschefen bl. a., att han fann det skäligt att kommunerna erhöles statsbidrag för nybyggnad samt om- eller tillbyggnad av ålderdomshem men att han icke var beredd att taga ställning till den närmare utformningen av bidragsbestämmelserna. Departementschefen fann emellertid det väsentliga vara, att kommunerna erhöles kännedom om att statsbidrag kunde påräknas ävensom de huvudsakliga villkoren härför. I enlighet med vad socialvårdskommittén föreslagit förordade han, att statsbidrag skulle kunna utgå till kommun eller kommunalförbund för nybyggnad samt om- eller tillbyggnad av ålderdomshem. Statsbidrag borde även utgå, därest ur allmänt ekonomiska synpunkter befunnes uppenbart fördelaktigt, att för ålderdomshem toges i anspråk kommunal eller annan befintlig byggnad. Som förutsättning för statsbidrag borde gälla, att byggnaderna fyllde vissa i propositionen angivna krav ävensom de övriga villkor, som komme att ställas av myndighet i samband med granskning och godkännande av byggnadsförslagen. Statsbidrag borde utgå till byggnadsföretag, som påbörjats efter den 1 juli 1946.

Sedan riksdagen godkänt de i propositionen framlagda förslagen, tillkallades i maj 1949 särskilda sakkunniga — 1949 års statsbidragssakkunniga¹ för ålderdomshem m. m. — för att utreda frågan om grunder för statsbidrag till anordnande av ålderdomshem. De sakkunniga avgav i juni 1950 betänkande om statsbidrag för ålderdomshem (SOU 1950:22). Betänkandet har varit föremål för remissbehandling.

Med anledning av vid 1952 års riksdag väckta motioner rörande åldringsvården m. m. uttalade statsutskottet i sitt utlåtande (nr 110) bl. a., att frågan om statsbidrag till anordnande av ålderdomshem borde utan dröjsmål erhålla sin lösning. För den händelse ett slutligt ställningstagande till bidragsfrågan skulle anses böra ske först sedan allmänna statsbidragsutredningens förslag hunnit prövas, borde provisoriska statsbidragsgrunder bringas i tillämpning. Utskottet förordade, att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde att förslag framlades för 1953 års riksdag. Utlåtandet godkändes av riksdagen (skr. nr 213).

Den 28 maj 1952 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet att tillkalla högst sju utredningsmän för att inom departementet biträda med utredning av vissa spörsmål rörande åldringsvården.

Till statsrådsprotokollet samma dag anförde jag bl. a., att det största problemet inom åldringsvården f. n. synes vara avvägningen mellan olika

¹ Riksdagsmännen A. Gillström, Anders Olsson i Mora och Anders P. Pettersson i Dahl samt kommunalkamreraren Rob. Backman och ombudsmannen Axel E. Svensson.

vårdformer. Jag erinrade, att en linje som nu prövas är att möjliggöra för åldringarna att bo kvar i sina bostäder genom att bereda dem tillsyn och hjälp i någon form. En annan linje representeras av pensionärshemmen och pensionärslägenheterna, vilka tillkommit för att bereda åldringarna goda, billiga och lättskötta bostäder. Slutligen utgör de kommunala inackorderingshemmen — ålderdomshemmen — en tredje form. Utredningsmännen borde undersöka möjligheterna att till ledning för kommunerna och statsmakterna dra upp riktlinjer för avvägningen mellan de olika vårdformerna. De borde sålunda söka bilda sig en uppfattning om möjligheterna att utveckla systemet med hjälp och tillsyn i hemmen och de lämpliga formerna härför. De borde vidare pröva behovet av ändrade riktlinjer beträffande pensionärshemmen. Om pensionärshemmen utrustas med kollektiva anordningar medför detta i viss mån ett utsuddande av den gräns mellan dessa hem och ålderdomshemmen, som tidigare upprätthållits. Detta liksom utvecklingen i riktning mot ökade hjälpmöjligheter åt åldringar, som bo kvar i sina hem, kan komma att påverka ålderdomshemmens ställning i vårdsystemet och aktualisera en omprövning av de år 1947 uppdragna riktlinjerna för ålderdomshemsvården. Utvecklingen torde också påverka behovet av platser på ålderdomshem. Slutligen anförde jag, att det av särskilda sakkunniga år 1950 framlagda förslaget till bestämmelser om statsbidrag till anordnande av ålderdomshem borde granskas i ljuset av de nu vunna erfarenheterna. Förslag i denna del av utredningsarbetet borde framläggas snarast.

Med stöd av nämnda bemyndigande tillkallades den 26 maj 1952 såsom utredningsmän ledamoten av riksdagens andra kammare Thure Andersson i Ronneby (ordförande), byråchefen i socialstyrelsen Ali Berggren, ledamoten av riksdagens första kammare Lars Eliasson, ledamöterna av riksdagens andra kammare fru Elsa Ewerlöf och Edvin Jacobsson i Igelsbo, direktören i svenska landskommunernas förbund Sixten Larsson och ledamoten av riksdagens andra kammare fru Tekla Torbrink. Utredningsmännen, vilka antagit benämningen 1952 års åldringsvårdsutredning och såsom sin första uppgift tagit att — utan att närmare gå in på övriga i direktiven angivna problem — granska 1949 års statsbidrags-sakkunnigas förslag och de däröver avgivna remissyttrandena, har den 28 oktober 1952 avgivit betänkande (stencilerat) med förslag till bestämmelser om statsbidrag till ålderdomshem.

I det följande lämnas en redogörelse för åldringsvårdsutredningens förslag. Då detta — såsom framgår av det föregående — bygger på en granskning av 1949 års statsbidrags-sakkunnigas förslag, har det icke ansetts nödvändigt att särskilt redogöra även härför. I fråga om det närmare innehållet i sistnämnda förslag torde i stället få hänvisas till statsbidrags-sakkunnigas betänkande (SOU 1950: 22).

Åldringsvårdsutredningens förslag.

Åldringsvårdsutredningen anför inledningsvis, att den icke ansett det nödvändigt eller lämpligt att framlägga förslag till statsbidragsgrunder av formellt provisorisk karaktär. Det förslag, som allmänna statsbidragsutredningen kan komma att framlägga beträffande de till kommunerna utgående anläggningsbidragen, kan emellertid nödvändiggöra en omprövning av grunderna för nu ifrågavarande statsbidrag. Även åldringsvårdsutredningens egna ställningstaganden framdeles beträffande de olika formerna för åldringsvården kan nödvändiggöra förslag till vissa ändringar i statsbidragsbestämmelserna. Om de genom 1947 års ålderdomshemsreform uppdragna riktlinjerna tills vidare i stort sett följes, anser utredningen dock, att några olägenheter av betydelse icke behöver uppkomma genom antagande av statsbidragsgrunder redan nu.

1947 års riktlinjer för ålderdomshemsvårdens ordnande innebär bl. a., att mellan ålderdomshemmen och pensionärshemmen skall upprätthållas en principiellt klar åtskillnad. Ålderdomshemmen skall reserveras för åldringar och invalider, som utan att erfordra vård å speciell anstalt dock behöver fortlöpande omvårdnad och tillsyn. Pensionärshemmen åter skall tjäna som bostäder åt åldringar och invalider, som kan sköta eget hushåll och i övrigt taga hand om sig själva. Enligt utredningen torde denna gräns under rådande förhållanden vara svår att upprätthålla. Alltefter som ålderdomshemmen blir anordnade enligt de uppdragna riktlinjerna kommer de hittillsvarande skillnaderna i fråga om standard m. m. att minska. Detta synes i ännu högre grad bli förhållandet om den sociala hemhjälpen kan komma att mera medvetet än hittills inriktas på att hjälpa hyresgästerna i pensionärshem. I likhet med tidigare socialvårdskommittén och 1949 års statsbidragssakkunniga finner utredningen, att en samordning av statsbidragen till ålderdomshem och pensionärshem i och för sig kan anses önskvärd. Flera skäl, främst behovet att avvakta utredningens slutliga ställningstaganden beträffande avvägningen mellan ålderdomshemmen och pensionärshemmen, talar emellertid för att frågan om enhetliga regler bör uppskjutas.

Beträffande bidragsunderlaget erinrar utredningen till en början, att 1949 års statsbidragssakkunniga valde mellan att konstruera bidraget på grundval av en fast kostnad per plats eller att avpassa det efter kommunernas verkliga byggnadskostnader samt att de sakkunniga stannade för det sista alternativet. Denna konstruktion ansågs både effektivare och smidigare än att låta bidragen till ålderdomshemmen bestämmas efter mer eller mindre godtyckliga grunder. Mot detta förslag riktades kritik i vissa remissyttranden, varvid bl. a. underströks, att ett till de verkliga kostnaderna anknutet bidrag måste medföra en mycket ingående kontroll över

den kommunala byggnadsverksamheten i fråga om ålderdomshem och därigenom verka återhållande på de kommunala initiativen. Vidare anfördes mot konstruktionen att kravet på enkelhet vid bidragsgivningen icke kunde på ett tillfredsställande sätt tillgodoses genom det föreslagna systemet.

Åldringsvårdsutredningen har för egen del utgått från att kravet på enkelhet bör tillgodoses i möjligaste mån och har därför sökt komma fram till ett system utan den ingående kontroll och den tämligen vidlyftiga administration, som synes bli en följd av statsbidragssakkunnigas förslag. Härom anføres i huvudsak följande.

Utredningen har funnit, att man bör kunna nå det angivna målet genom att sätta en lämplig generell övre gräns för de kostnader som skall utgöra bidragsunderlaget. De verkliga kostnaderna bör få utgöra underlag för beräkning av statsbidraget, men endast i den mån de ej överstiger ett på förhand fixerat belopp. Som grund för bestämmande av detta belopp bör läggas platsantalet i ålderdomshemmen samt den ungefärliga genomsnittskostnaden per plats i ålderdomshem, som anordnats efter i stort sett 1947 års riktlinjer. Om en kommun bygger billigare utan att eftersätta standarden, fordras självfallet icke någon ingående kontroll från statens sida av byggnadskostnaderna. Å andra sidan får en kommun, som vill nå en högre standard och därigenom överskrider den för statsbidrag fastställda högsta kostnadsgränsen, helt bekosta denna överstandard. En nackdel med den förordade konstruktionen är, att en kommun helt får stå även för de kostnader utöver maximum, som föranleds av andra omständigheter än höjning av standarden utöver den vedertagna, såsom t. ex. fördyring på grund av klimatiska förhållanden, långa transporter m. m. Denna och andra nackdelar, som kan vara förknippade med systemet, uppväges emellertid väsentligen av de fördelar, som nås genom minskat behov av kontroll från statens sida och därigenom möjligheter till förenklad administration samt icke minst genom bevarat utrymme för kommunala initiativ.

Utredningen föreslår sålunda, att statsbidraget till ålderdomshemmen beräknas med utgångspunkt från de verkliga anläggningskostnaderna till den del dessa icke överstiger ett på förhand fastställt belopp per vårdplats.

Utredningen har behandlat frågan huruvida bidragsgivningen bör begränsas till att avse endast visst antal vårdplatser i relation till folkmängden i kommunen. I likhet med statsbidragssakkunniga anser utredningen, att några generella kvotbestämmelser icke bör införas. Utredningen grundar sitt ställningstagande främst därpå, att behovet av åldringsvård i den ena eller den andra formen starkt växlar kommunerna emellan.

I detta sammanhang har utredningen övervägt frågan, huruvida sådana utrymmen som personalbostäder bör undantagas från statsbidrag.

Utredningen förklarar sig i denna fråga dela 1945 års vårdhemssakkunnigas och statsbidragssakkunnigas åsikt att det är önskvärt att erforderliga personalbostäder förlägges till fristående bostadshus. Utvecklingen har, anför utredningen, under de senare åren gått i den riktningen att personalbostäder, i de fall där särskilda sådana ordnas, i allt större utsträckning

förläggas utanför den egentliga ålderdomshemsbyggnaden. I den mån förhållandena på bostadsmarknaden det medgivit har personalen särskilt vid ålderdomshem i städer och andra större tätorter i viss utsträckning ordnat sin bostadsfråga själv. Man torde kunna räkna med att en sådan lösning av personalens bostadsfråga blir allt vanligare, åtminstone för ålderdomshem belägna i tätorter.

Enligt utredningens mening talar angivna förhållanden och den omständigheten att personalen numera avlönas efter bruttolönesystemet närmast för att man vid beräkningen av bidragsunderlaget bör helt bortse från alla kostnader, som sammanhänger med personalbostäder. I fråga om ett stort antal hem finnes emellertid anledning att räkna med att personalbostäder, bl. a. av ekonomiska och vårdtekniska skäl, kommer att inrymmas i ålderdomshemsbyggnaden. Med hänsyn härtill och till svårigheterna över huvud taget att på landsbygden ordna bostadsfrågan på annat sätt, har utredningen i likhet med statsbidragssakkunniga stannat för att föreslå, att i bidragsunderlaget skall få inräknas kostnaden för bostäder åt föreståndarinna och hennes ställföreträdare men icke åt annan personal.

Enligt utredningen förekommer det icke sällan att en kommun bygger ett ålderdomshem i flera etapper. I första omgången kunna vissa gemensamma utrymmen, exempelvis ekonomilokaler, utbyggas till slutlig storleksordning, medan utbyggandet av hemmet i övrigt får anstå till en senare tidpunkt. Utredningen anser, att man i de fall, där kostnaden per vårdplats i en första byggnadsetapp, som i fråga om gemensamhetsutrymmen dimensionerats med tanke på fortsatt utbyggnad av ålderdomshemmet i övrigt, icke överstiger det för statsbidrag fastställda maximibeloppet, bör kunna bortse från byggnadsföretagets karaktär av etappbygge och låta kostnaderna för gemensamhetsutrymmena utan reduktion ingå i bidragsunderlaget. Som regel torde emellertid i här avsedda fall maximikostnaden för statsbidrag komma att överskridas och bidraget därför att beräknas på ett lägre belopp än de verkliga kostnaderna. Därest statsbidrag sedermera sökes för hemmets fortsatta utbyggnad, synes det rimligt att den på gemensamhetsutrymmena belöpande andelen av merkostnaden får medtagas vid bidragsberäkningen om och i den mån maximikostnaden per vårdplats underskrides vid den senare etappen.

Utredningen ansluter sig till statsbidragssakkunnigas uppfattning att kommunerna i likhet med vad som gäller i fråga om statsbidrag till pensionärshem skall helt bestrida kostnaderna för anskaffande och iordningställande av tomt och anordnande av väg till densamma samt för framdragande till tomtgränsen av vatten-, avlopps-, gas- eller kraftledningar.

Däremot anser utredningen, att i bidragsunderlaget bör, för det fall att kommun inköper en byggnad för inrättande av ålderdomshem, få inräk-

nas såväl köpesumman för byggnaden som kostnaderna för erforderliga om- eller tillbyggnadsarbeten. Då det eljest gäller om- eller tillbyggnadsarbeten bör enligt utredningens mening för statsbidrag endast sådana byggnadsarbeten ifrågakomma, som är av så betydande omfattning att resultatet närmast är att jämföra med nybyggnad.

Med förut angivna modifierationer i fråga om personalbostäder m. m. skall enligt utredningens förslag de verkliga byggnadskostnaderna utgöra bidragsunderlag i den mån de icke överstiger genomsnittskostnaden per plats för ålderdomshem, som anordnats efter i stort sett de år 1947 uppdagna riktlinjerna. Enligt 1947 års principbeslut skall statsbidrag kunna utgå för byggnadsföretag, som påbörjats efter den 1 juli 1946. Med hänsyn till byggnadskostnadsutvecklingen efter nämnda dag finner utredningen det nödvändigt att sätta maximibeloppet per plats olika för skilda tidsperioder. Enligt uppgifter, som inhämtats från socialstyrelsen, har medeltalskostnaden per plats — med nämnda modifierationer — för ålderdomshem som färdigställda under åren 1947—1949 uppgått till omkring 13 000 kronor, för hem som tillkommit under 1950 till omkring 15 000 kronor, för de under år 1951 uppförda hemmen till omkring 17 000 kronor samt för de hittills under år 1952 färdigställda hemmen till omkring 18 000 kronor.

På grundval av de föreliggande uppgifterna föreslår utredningen, att den högsta platskostnad, som skall få utgöra underlag för statsbidrag, bestämes för ålderdomshem som färdigställda under tiden t. o. m. år 1949 till 13 000 kronor, under år 1950 till 15 000 kronor och under år 1951 till 17 000 kronor samt för därefter färdigställda byggnadsföretag till 18 000 kronor. Ett ålderdomshem bör i statsbidragshänseende betraktas som färdigställt när byggnadsarbetena har fortskridit så långt att hemmet med hänsyn härtill kan sägas vara inflyttningsklart.

Utredningen framhåller vidare, att det kan bli nödvändigt att med hänsyn till byggnadskostnadsutvecklingen justera det fastställda maximibeloppet. Om byggnadskostnaderna skulle komma att undergå någon mera väsentlig förändring och därigenom grunden för det gällande maximibeloppet förskjutas, bör beloppets storlek för framtiden omprövas. Det synes närmast ankomma på socialstyrelsen att i förekommande fall taga initiativ till en sådan omprövning.

I förevarande sammanhang föreslår utredningen en regel av innehåll att en kommun, som söker statsbidrag, skall avge förbindelse att om verksamheten vid ålderdomshemmet nedlägges, t. ex. på grund av att hemmet förstörs eller skadas eller tages i bruk för annat ändamål, återbära uppbygget statsbidrag eller så stor del därav som med hänsyn till omständigheterna finnes skälig.

Utredningen behandlar vidare frågan om bidragens differentiering efter skattekraft.

Utredningen anför, att anläggningskostnaderna för ålderdomshem, sedda i sitt större kommunalekonomiska sammanhang, spelar en relativt underordnad roll. Utslagna per vård dag torde driftkostnaderna vara avsevärt högre än anläggningskostnaderna, i åtskilliga fall sannolikt ända till 3 å 4 gånger så höga. Eftersom bidragets skatteutjämnande effekt därför måste bli ringa, skulle det kunna övervägas — bl. a. för att ernå den av utredningen eftersträfvade enkelheten — att låta statsbidraget utgå med en för samtliga kommuner lika andel av bidragsunderlaget. Emellertid kan det enligt utredningen förutsättas att ett sådant enhetsbidrag skulle bli så pass lågt att den på vissa kommuner stannande delen av anläggningskostnaderna skulle bli för hög i förhållande till de ekonomiska resurserna. Även om man betraktar detta bidrag huvudsakligen som ett stimulansbidrag finner utredningen det sålunda motiverat att kommuner med svagare ekonomiska resurser får ett högre bidrag än de ekonomiskt bättre ställda kommunerna.

I likhet med statsbidragssakkunniga anser utredningen, att skatteunderlaget per invånare är en godtagbar mätare på kommunernas ekonomiska bärkraft. Då utredningen anser sig kunna i detta sammanhang bortse från skatteutjämnings synpunkter, avvisas frågan om en differentiering efter även andra faktorer.

Beträffande frågan om statsbidragsskalan erinrar utredningen till en början om 1949 års statsbidragssakkunnigas förslag.

1949 års statsbidragssakkunniga föreslog, med hänsyn till den av de sakkunniga förordade samordningen av statsbidragen till ålderdomshem och pensionärshem, att bidraget till anordnande av ålderdomshem skulle bestämmas inom i huvudsak samma gränser som gäller för bidraget till anordnande av pensionärshem, d. v. s. en övre gräns av 80 och en undre av 25 %.

Till ledning för utformandet av en bidragsskala inom de angivna gränserna gjorde de sakkunniga vissa beräkningar avseende skatteunderlaget under sjuårsperioden 1942—1948, varvid bortsågs från de två år som utvisade det högsta resp. det lägsta underlaget. Enligt beräkningarna utgjorde för angivna tidsperiod medeltalet av antalet skattekrönor per invånare för samtliga primärkommuner 16,6. Detta tal betecknades som det framräknade normalskatteunderlaget.

De sakkunniga övervägde att vid utformningen av en gemensam bidragsskala för ålderdomshem och pensionärshem inom gränserna 25 — 80 % bestämma statens bidrag till ca 33 % vid fall av normalskatteunderlag. En undersökning rörande storleken av de statsbidrag, som under år 1949 beviljats för pensionärshem, 125 fall, visade nämligen ett genomsnittligt bidrag av ungefär denna storleksgrad. De sakkunniga fann emellertid att en bidragsskala efter dessa linjer icke skulle medföra någon större differentiering. En skälig fördelning av kostnaderna mellan staten och kommunerna samt en önskvärd differentiering kunde i stället enligt de sakkunniga erhållas, om statsbidraget vid fall av normalskatteunderlag fastställdes till omkring 45 %. Med utgångspunkt härifrån uppgjorde

statsbidragssakkunniga förslag till en bidragsskala inom gränserna 25 % i fall, där skatteunderlaget översteg 23 skattekronor per invånare, och 75 % då antalet skattekronor per invånare understeg 5.

Åldringvårdsutredningen har för egen del gjort vissa beräkningar, avseende skatteunderlaget i primärkommunerna under sjuårsperioden 1945—1951, därvid samma grunder tillämpats som vid statsbidragssakkunnigas motsvarande beräkningar för perioden 1942—1948. Kommunernas fördelning efter medeltalet skattekronor per invånare under den förstnämnda tidsperioden framgår av följande tablå. Uppgifterna avser kommunerna enligt den kommunala indelningen den 1 januari 1952.

Skattekronor per invånare	Beräknad fördelning efter genomsnittet av 1945—1951 års taxeringar			Fördelning efter 1951 års taxering		
	Landskommuner	Städer	Samtliga	Landskommuner	Städer	Samtliga
Under 16	617	—	617	299	1	300
16—17,99	99	—	99	166	1	167
18—19,99	79	15	94	143	—	143
20—21,99	59	20	79	93	4	97
22—23,99	30	20	50	72	9	81
24—25,99	20	34	54	44	23	67
26—27,99	—	24	24	34	31	65
28—29,99	—	10	10	27	22	49
30 och över	—	10	10	26	42	68
	904	133	1 037	904	133	1 037

Det genomsnittliga antalet skattekronor per invånare under tidsperioden 1945—1951 utgör, anför utredningen, för samtliga landskommuner 15,³⁴ och för samtliga städer 30,⁷⁰. Medeltalet skattekronor per invånare i hela riket utgör 22,¹⁷. Sistnämnda tal betecknas som normalskatteunderlaget.

Utredningen har härefter prövat frågan till vilken procentsats statens bidrag bör bestämmas vid fall av normalskatteunderlag. I och för sig finner utredningen icke något att erinra mot de av statsbidragssakkunniga föreslagna gränserna för lägsta och högsta bidragsprocenten (25 resp. 75 %). Av remissyttrandena från kommunalt håll över förslaget anses också framgå, att dessa procentsatser något så när motsvarar vad kommunerna räknat med. Under hänvisning till att förslaget av allt att döma icke ansetts vara genomförbart på grund av statsfinansiella skäl har åldringvårdsutredningen fattat som sin uppgift att konstruera en bidragsskala, som på statsverket lägger en mindre andel av kostnaderna än vad statsbidragssakkunniga föreslagit. Efter olika överväganden har utredningen — icke minst med hänsyn till den indirekta utfästelse, som kan

sägas vara inrymd i 1947 års principbeslut — kommit fram till att staten vid fall av normalskatteunderlag icke bör svara för mindre än en tredjedel av bidragsunderlaget. Utredningen anser vidare, att statsbidraget icke i något fall bör bestämmas lägre än till 10 %. Beträffande den övre gränsen har utredningen stannat för att statens maximala andel bör bestämmas till åtminstone 50 %.

Från dessa utgångspunkter har åldringsvårdsutredningen uppgjort följande förslag till bidragsskala.

Antalet skattekoronor per invånare	Statsbidrags- procent
Under 16	50
16—17,99	45
18—19,99	40
20—21,99	35
22—23,99	30
24—25,99	25
26—27,99	20
28—29,99	15
30 och däröver	10

Utredningen framhåller, att även om graderingen enligt utredningens mening är motiverad icke ur skatteutjämnings- utan ur stimulanssynpunkt, hade det i och för sig varit önskvärt att bidragsskalan kunnat sträckas längre uppåt än till 50 %. I synnerhet där — som förhållandet är i rikets nordligaste kommuner — byggnadskostnaderna är särskilt höga och skatteunderlagen regelmässigt låga, kommer konstruktionen av såväl bidragsunderlaget som bidragsskalan att verka oförmånligt för dessa kommuner. För de hårdast skattetyngda kommunerna torde dock denna olägenhet tämligen helt elimineras genom skattelindringsbidraget.

I fråga om statsbidraget till pensionärshemmen gäller att procentsatsen, om särskilda skäl därtill föranleder, må bestämmas enligt andra grunder än de fastställda. Statsbidragssakkunniga föreslog, att denna regel skulle göras tillämplig även beträffande statsbidraget till ålderdomshem. Av nyss angivna skäl och med hänsyn till den eftersträfvade enkelheten i det administrativa förfarandet har åldringsvårdsutredningen funnit det icke vara lämpligt eller nödvändigt att föreslå några avvikelser från bidragsskalan för de ekonomiskt sämst ställda kommunerna. Undantagsbestämelsen i fråga om pensionärshemsbidragen har enligt vad utredningen inhämtat tillämpats ytterst sällan, under åren 1950 och 1951 icke i något fall.

Vid tillämpning av den föreslagna skalan föreslås en kommuns genom-

snittliga skatteunderlag böra bestämmas på grundval av de sju senaste årens skatteunderlag med bortseende från de två år, som visar det högsta resp. det lägsta skatteunderlaget. I fråga om de retroaktiva bidragsfall, som avser byggnadsföretag påbörjade före den 1 januari 1953, anses som beräkningsgrund böra tillämpas åren 1945—1951.

För det fall att en kommun genom kommunindelningsreformen sammanslagits med en eller flera kommuner bör det genomsnittliga skatteunderlaget enligt utredningens mening beräknas som om delkommunerna varit en enhet från början.

Utredningen erinrar i detta sammanhang slutligen om socialvårdskommitténs förslag (SOU 1950: 11) om bidrag av statsmedel till kommunernas kostnader för vissa socialvårdsändamål, enligt vilket statsbidragsbestämelseerna givits en sådan utformning att bidragets anpassning efter förskjutningar i skatteunderlaget skulle bli i stort sett automatisk. Med hänsyn till att åldringsvårdsutredningens förslag icke kan anses i alla avseenden innebära en slutgiltig lösning av bidragsfrågan, har utredningen icke funnit det nödvändigt med så komplicerade regler som de av socialvårdskommittén förordade. Även utredningens allmänna strävan efter enkelhet talar mot en lösning enligt socialvårdskommitténs linje. Utredningen begränsar sig därför i denna fråga till att i likhet med statsbidragssakkunniga understryka angelägenheten av att bidragsskalan justeras vid mera väsentliga förskjutningar i normalskatteunderlaget.

Angående ålderdomshemmens standard erinrar utredningen till en början om de i propositionen 1947: 243 angivna kraven. Dessa innebär i fråga om ålderdomshemmens allmänna standard att man i möjligaste mån bör sträva efter att undvika anstaltsprägeln och i stället söka få fram en trivsam hemmiljö. Ålderdomshemmen bör anordnas som kommunala inackorderingshem, varigenom deras tidigare karaktär av fattigvårdsanstalt skall försvinna. Enligt propositionen bör i fråga om hemmens storlek som regel en minimistorlek av 20—25 platser upprätthållas, varjämte i fråga om rumskategorierna och deras inbördes avvägning framhålls, att pensionär som så önskar i regel skall kunna erhålla eget rum. Med hänsyn härtill bör minst hälften av platsantalet vara förlagt till enkelrum.

Vidare erinras om vårdhemssakkunnigas förslag rörande utformning av ålderdomshem m. m. (SOU 1947: 74), enligt vilket bestämda normer i fråga om standarden icke lämpligen borde komma i fråga. Vad som enligt nämnda sakkunnigas mening i första hand behövdes var, att såväl huvudmän och arkitekter som centrala myndigheter lämnades vägledning för utformningen av hithörande byggnader.

Utredningen hänvisar även till en av socialstyrelsen i december 1948 utlyst arkitektpristävlan angående ålderdomshem, vilken avsåg förslag till ålderdomshem för resp. ca 30 och 80 platser. Enligt prisnämndens ut-

låtande gav resultatet bl. a. vid handen, att 80 platser var i största laget med hänsyn till möjligheterna att åstadkomma en lösning, som ägde tillräckliga trevnadsvärden och samtidigt innebar en logisk och ur driftsynpunkt fördelaktig disposition av hela anläggningen.

Slutligen lämnas en redogörelse för 1949 års statsbidrags-sakkunnigas överväganden i ämnet. Beträffande de standardkrav, som borde uppställas, anförde dessa sakkunniga bl. a. följande.

En minimistorlek av 20—25 platser borde i regel upprätthållas. Ett mindre platsantal än 20 ansåges medföra olägenheter bl. a. i fråga om personalkostnader och byggnadens planlösning. Beträffande maximistorleken rekommenderades med stöd av dittills vunna erfarenheter att ålderdomshem i regel icke planerades för mera än 70—75 platser.

Det vore önskvärt att ålderdomshemmen förlades så nära vanlig bebyggelse som möjligt. Ålderdomshem och pensionärshem borde ej utan särskilda skäl uppföras i omedelbar närhet av varandra.

Minst hälften av platsantalet i ett ålderdomshem borde vara förlagt till enkelrum. Detta krav hade allmänt iakttagits vid nybyggnader under de senaste åren. Övriga rum borde anordnas som dubbelrum. I de större hemmen, d. v. s. med mer än 40 platser, kunde det dock vara arbetsbesparande att sammanföra ett lämpligt antal platser till en grupp för att utnyttjas som sjukavdelning vid tillfälliga och lindrigare sjukdomsfall eller för vård av pensionärer, som av ålderdomssvaghet vore sängliggande.

Beträffande rummens storlek borde de i programmet för socialstyrelsens arkitekttävling angivna kraven (enkelrum 11 m² och dubbelrum 15 m² möblerbar golvyta) i regel gälla även som villkor för statsbidrag.

Varje pensionärsrum borde utrustas med tvättställ och garderob. Från några kommuners sida hade önskemål framställts om utrustning av pensionärsrummen även med w. c. och kokplattor. De sakkunniga förordade liksom socialstyrelsen att gemensamma toaletterum, skilda för män och kvinnor, anordnades för de pensionärer, som bodde i enkelrum. Däremot syntes särskilda toaletterum kunna anordnas i anslutning till varje dubbelrum. Anordning med kokplattor i rummen borde med hänsyn till eldfara och risk för olycksfall icke uppmuntras. Pensionärernas önskemål om egna kokmöjligheter borde tillgodoses på annat sätt.

Utöver nämnda utrymmen borde ett ålderdomshem innehålla vissa gemensamhetsutrymmen. Några normer för storleken av dessa syntes dock icke erforderliga.

Vid ombyggnad av bestående ålderdomshem borde enligt statsbidrags-sakkunniga standardfrågan bedömas efter förutsättningarna i varje särskilt fall. Enahanda borde förhållandet vara beträffande ålderdomshemsbyggen, som påbörjats efter den 1 juli 1946 men före den dag statsbidragsbestämmelserna trädde i kraft.

Åldringsvårdsutredningen framhåller, att dess fortsatta arbete kan tänkas medföra att frågan om ålderdomshemmens ställning i vissa avseenden får betraktas från andra utgångspunkter än de nuvarande. Utredningen är därför icke beredd att redan nu taga definitiv ställning till detaljspörsmål i standardfrågan. Emellertid anser utredningen, att de kompletterande

normer till 1947 års riktlinjer i fråga om hemmens standard, som statsbidragssakkunniga föreslagit, tills vidare torde kunna tjäna som allmänna rekommendationer. I ett läge då man ännu icke kan överblicka ålderdomshemmens blivande uppgift med hänsyn till det framtida klienteletts sammansättning ur vårdbehovssynpunkt torde dock viss försiktighet böra iakttagas i fråga om anordnande av enkelrum i större omfattning än som förutsattes i 1947 års beslut. I övrigt understryker utredningen att vid utformningen av ålderdomshemmen särskild hänsyn måste tagas till de växlande förutsättningarna och behoven i olika kommuner. Dessa skall lämnas största möjliga frihet att utbygga ålderdomshemmen med beaktande av de lokala vårdbehoven i varje kommun. Ett strikt följande av normerna bör sålunda icke få uppställas som villkor för att kunna erhålla statsbidrag. Socialstyrelsen bör liksom hittills bistå kommunerna i frågor som gäller ålderdomshemmens standard.

Enligt utredningens mening bör närmare bestämmelser om standarden, därest sådana skulle anses erforderliga, i vart fall icke införas i statsbidragsförfattningen. Om det skulle anses nödvändigt och lämpligt att införa sådana bestämmelser i författning, bör de, såsom också framhållits i några yttranden över statsbidragssakkunnigas förslag, ha sin plats i den lag, som reglerar kommunernas skyldigheter beträffande ålderdomshem, eller f. n. i fattigvårdslagen. Med hänsyn till att en allmän översyn av denna lag fortfarande är aktuell, torde någon ändring av lagens föreskrifter om ålderdomshem icke böra göras i nu förevarande sammanhang. I statsbidragsförfattningen bör sålunda såsom villkor för statsbidrag endast föreskrivas, att ålderdomshem anordnas i enlighet med i särskild ordning godkänd plan. Detta allmänna villkor bör även gälla vid ombyggnad av bestående ålderdomshem liksom beträffande nybyggnader, som påbörjats efter den 1 juli 1946 men före den dag statsbidragsbestämmelserna träder i kraft.

I avseende å ärendenas handläggning erinrar utredningen inledningsvis om bestämmelsen i 34 § fattigvårdslagen, att för uppförande av ålderdomshem skall uppgöras plan, vilken underställes länsstyrelsen, som prövar huruvida ålderdomshemmet är så inrättat, att det uppfyller sitt ändamål. Denna prövning tillgår numera i praktiken så, att länsstyrelsen efter inhämtande av yttrande från socialstyrelsen fastställer plan till ny-, om- eller tillbyggnad av ålderdomshem.

Utredningen redogör härefter bl. a. för statsbidragssakkunnigas förslag i denna fråga. Härom anför utredningen följande.

1949 års statsbidragssakkunniga förklarade sig dela den uppfattning, som kommit till uttryck i propositionen om ålderdomshemmen, att man borde eftersträva en sådan decentraliserad ordning för statsbidragsärendenas handläggning att statens gransknings- och beslutanderätt lades hos länsstyrelserna. Innan dessa erhållit tillräckliga möjligheter härför — de

sakkunniga hänvisade i detta sammanhang till 1948 års länsstyrelseutrednings då ännu icke avslutade arbete — syntes det emellertid bli nödvändigt att välja en annan ordning för handläggningsförfarandet. De sakkunniga föreslog därför att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut om statsbidrag. Detta medförde att även förslag beträffande tomt och byggnadsritningar måste fastställas av Kungl. Maj:t och prövningen därvidlag alltså överflyttas från länsstyrelserna. Dessas medverkan borde bibehållas i den formen, att de skulle yttra sig i ärenden angående ansökningar om statsbidrag. De sakkunniga förordade att socialstyrelsens rådgivnings- och granskningsverksamhet beträffande ålderdomshemsbyggnadernas utformning ur standardsynpunkt och med hänsyn till deras ändamål borde bibehållas. Däremot ansåg sig de sakkunniga icke kunna förorda, att den tekniska och ekonomiska granskningen av byggnadsförslagen lades hos socialstyrelsen. Denna uppgift borde anförtros bostadsstyrelsen.

Gången i handläggningsförfarandet skulle enligt de sakkunnigas förslag sålunda bli den, att ansökningar om statsbidrag skulle inges till länsstyrelsen, som med eget yttrande hade att vidarebefordra dem till socialstyrelsen. Efter inhämtande av yttrande från bostadsstyrelsen skulle socialstyrelsen med eget yttrande överlämna ansökningarna till Kungl. Maj:t för avgörande.

Åldringsvårdsutredningen säger sig till fullo dela statsbidragssakkunnigas principiella uppfattning att en decentraliserad handläggning av ifrågavarande statsbidragsärenden bör eftersträvas. Under den tid, som förflutit efter 1947 års beslut i ålderdomshemsfrågan, har länsstyrelserna liksom tidigare haft att fastställa planer för dessa hem. Beslutanderätten både i dessa ärenden och i fråga om statsbidrag till ålderdomshemmen bör uppenbarligen ligga hos en och samma myndighet. Med den utformning av statsbidraget, som utredningen i det föregående stannat för, synes man enligt utredningens förmenande icke behöva hysa samma betänkligheter som statsbidragssakkunniga mot att anförtro bidragsgivningen åt länsstyrelserna, vilka intar ställningen som centralmyndigheter för socialvården inom länen. Utredningen föreslår därför, att det skall ankomma på länsstyrelserna att meddela beslut i statsbidragsärendena. Förslaget stödes ytterligare därav, att länsstyrelserna efter genomförandet fr. o. m. den 1 januari 1953 av den nya organisationsformen synes bli bättre rustade än hittills att handlägga socialärenden överhuvud.

Utredningen förutsätter, att ett nära samarbete skall äga rum mellan länsstyrelserna och socialstyrelsen såsom det för hela landet gemensamma sakkunniga organet på förevarande område. I ärenden angående fastställelse av plan för ålderdomshem inhämtar länsstyrelserna som förut nämnts yttrande från socialstyrelsen. Denna ordning anses böra tillämpas även i bidragsärendena. Ett uttryckligt stadgande härom bör intagas i statsbidragsförfattningen.

För statsbidragens utbetalande föreslår utredningen i likhet med

statsbidragssakkunniga samma ordning, som nu gäller beträffande bidragen till folkskolebyggnader. Detta innebär, att halva statsbidraget må lyftas vid byggnadsarbetets påbörjande och en fjärdedel, då byggnaden är under tak. Därest byggnadsföretaget huvudsakligen avser ombyggnad, må dock tre fjärdedelar lyftas redan vid igångsättandet. Återstoden av statsbidraget skall utbetalas, sedan bidragsbeloppet blivit slutligt fastställt.

Beträffande kostnaderna för bidragsgivningen anser sig utredningen icke kunna ange de totala ekonomiska konsekvenserna för statsverket, då ett bedömande härav försvåras av många ovissa faktorer, såsom t. ex. tillgången på material och arbetskraft, den allmänna ekonomiska utvecklingen samt inte minst den lämpliga avvägningen i framtiden mellan de olika vårdformerna för åldringar. Utredningen har därför begränsat sina beräkningar till att avse anslagsbehovet för budgetåret 1953/54. Med utgångspunkt från att bidragsgivningen skall kunna börja den 1 juli 1953 framläggas i huvudsak följande beräkning av medelsbehovet.

Enligt 1947 års riksdagsbeslut skall statsbidrag utgå för nybyggnads- samt om- och tillbyggnadsarbeten, som påbörjats efter den 1 juli 1946. Enligt uppgifter, som inhämtats från socialstyrelsen, har efter nämnda dag påbörjats och under tiden intill den 1 januari 1952 färdigställts nybyggnader för 39 ålderdomshem med sammanlagt 1 659 platser för en uppgiven kostnad av tillhoppa i avrundat tal 27,3 miljoner kronor, motsvarande ett bidragsunderlag av omkring 23,4 miljoner kronor enligt de av utredningen föreslagna bestämmelserna. Under tiden 1 januari 1952—30 juni 1953 beräknas ytterligare 35 ålderdomshem med sammanlagt 1 759 platser bli färdigställda. Bidragsunderlaget beräknas i dessa fall till omkring 31,3 miljoner kronor. Om- och tillbyggnadsarbeten under tiden 1 juli 1946—31 december 1951 har berört 13 ålderdomshem. Bidragsunderlaget beräknas för dessa arbeten uppgå till omkring 2,9 miljoner kronor. Under tiden 1 januari 1952—30 juni 1953 beräknas 8 ålderdomshem bli om- och tillbyggda. I dessa fall beräknas bidragsunderlaget till omkring 4,4 miljoner kronor. Slutligen beräknas före den 1 juli 1953 påbörjade men då ännu ej avslutade byggnadsföretag ge ett nytillskott av ca 500 platser och motsvara ett bidragsunderlag, inberäknat om- och tillbyggnader, av omkring 9,5 miljoner kronor. Det sammanlagda bidragsunderlaget, varå statsbidrag i första hand måste beräknas, uppgår sålunda till omkring 71,5 miljoner kronor. Med tillämpning av de föreslagna statsbidragsbestämmelserna skulle summan av statsbidragen i dessa fall bli ca 24,5 miljoner kronor.

Under förutsättning att investeringsverksamheten på förevarande område fortgår ungefär i samma takt som de två senaste åren torde man kunna räkna med att byggnadsföretag motsvarande en nyproduktion av omkring 1 000 ålderdomshemspatser påbörjas under budgetåret 1953/54. Härjämte kan beräknas om- och tillbyggnadsarbeten för en kostnad av omkring 3 miljoner kronor. Efter ett antaget bidragsunderlag av 18 000 kronor per plats för nybyggnaderna och en genomsnittlig bidragsprocent av 33, skulle för budgetåret 1953/54, under förutsättning att i medeltal tre fjärdedelar av bidraget kommer att utbetalas under budgetåret, behöva beräknas ca 5,2 miljoner kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet för budgetåret 1953/54 beräknas sålunda till omkring 29,7 miljoner kronor. Som jämförelse anföres att statsbidragssakkunniga angivit anslagsbehovet för samma tid till omkring 37,5 miljoner kronor, därvid de sakkunniga dock grundat sina beräkningar på prisläget i början av år 1950.

Utredningen har slutligen behandlat frågan om statsbidrag till särskilda ålderdomshem för lappar.

Enligt kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 277) angående statsbidrag till fattigvård och barnavård för lappar utgår bl. a. statsbidrag till fattigvårdssamhällen och kommunalförbund för uppförande eller inrättande av särskilda ålderdomshem för lappar, som huvudsakligen ägnat sitt liv åt renskötsel, samt för sådan om- eller tillbyggnad av dylikt hem, som närmast är att likställa med nybyggnad (byggnadsbidrag). Sådant bidrag må även utgå för inköp och inrättande till särskilt ålderdomshem för lappar av redan befintlig, för annat ändamål disponerad byggnad.

Byggnadsbidrag utgår med hela den godkända kostnaden för uppförande, inrättande, om- eller tillbyggnad av ålderdomshemmet eller den del därav, som är avsedd för lappar. Bidrag till inköp och inrättande till särskilt ålderdomshem för lappar av redan befintlig byggnad utgår med hela köpesumman, i vad den kan anses skäligen belöpa på själva byggnaden, samt hela den godkända kostnaden för erforderliga om- eller tillbyggnadsarbeten.

Sedan bidragsgivningens början har Kungl. Maj:t beviljat byggnadsbidrag till anordnande av sju lappålderdomshem, därav fyra i Västerbottens och tre i Norrbottens län. Efter 1936 har statsbidrag icke beviljats till inrättande av något nytt ålderdomshem av detta slag. Det sammanlagda platsantalet på de angivna sju hemmen uppgår till 104, därav 56 i Västerbottens och 48 i Norrbottens län. Enligt inhämtade uppgifter fanns den 25 november 1949 endast 43 och den 1 oktober 1952 endast 19 lappar av ifrågavarande kategori inackorderade å hemmen.

Genom olika beslut under åren 1934—1949 har Kungl. Maj:t på framställning av vederbörande kommuner förklarat hinder ej möta mot att å samtliga de sju lappålderdomshemmen intages även andra vårdbehövande än lappar. Såsom villkor härför har föreskrivits, att kommunen skall för varje å hemmet intagen annan person till staten erlægga en särskild årlig avgift. Denna har i intet fall bestämts till högre belopp än 100 kronor.

Utredningen redogör härefter för vissa av statsbidragssakkunniga återgivna synpunkter, framförda av lappfogdarna samt av fattigvårdskonsulenten och länsstyrelsen i Norrbottens län, rörande behovet av särskilda lappålderdomshem i länet, varom torde få hänvisas till nämnda sakkunnigas betänkande (SOU 1950: 22, s. 47—49). I anslutning härtill erinras, att statsbidragssakkunniga fann dessa synpunkter bestyrka, att något egent-

ligt behov av särskilda ålderdomshem för lappar icke längre kunde anses föreligga. Beträffande de nuvarande särskilda lappålderdomshemmen förutsatte statsbidragssakkunniga, att dessa hem såsom hittills i huvudsak skulle reserveras för lappar, men att i enlighet med den praxis, som utvecklats på onrådet, inackordering på hemmen i mån av tillgång på platser skulle tillåtas jämväl för andra personer. Några särskilda avgifter till staten -- under 1948 inbetalades ca 1 000 kronor -- borde emellertid ej längre erläggas. Utredningen erinrar härjämte, att länsstyrelsen i Norrbottens län i yttrande över statsbidragssakkunnigas förslag förklarar sig kunna tillstyrka förslaget i denna del endast under förutsättning att det till sin storlek förhållandevis gynnsamma statsbidrag, som föreslagits av de sakkunniga, i huvudsak godtages av statsmakterna.

Åldringvårdsutredningen finner för sin del, att det icke längre kan anses föreligga någon anledning att upprätthålla kravet på särskilda ålderdomshem för ifrågavarande kategori lappar. Den utveckling, som omvittnats av myndigheterna i det nordligaste länet och som innebär en fortgående utjämning av den tidigare skillnaden i lapparnas och den övriga lappmarksbefolkningens livsföring, synes otvetydigt tala mot anordnandet av nya sådana hem. Beläggningen på de nuvarande lappålderdomshemmen talar också sitt tydliga språk härvidlag. Antalet lappar på hemmen har stadigt sjunkit och är f. n. obetydligt; på tre av de sju hemmen är för övrigt icke någon till den renskötande befolkningen hänförlig lapp inackorderad. Åldringvårdsutredningen föreslår, att bestämmelserna om dessa byggnadsbidrag skall upphöra att gälla samtidigt som bestämmelserna om statsbidrag till de vanliga ålderdomshemmen träder i kraft.

I frågan om användningen av de befintliga lappålderdomshemmen avsluter sig åldringvårdsutredningen till vad statsbidragssakkunniga anfört. I likhet med dessa sakkunniga anser utredningen, att de särskilda avgifter, som av vederbörande kommun erlägges till staten för vård å sådant ålderdomshem av andra vårdbehövande än lappar, bör slopas för framtiden.

Yttranden.

Över åldringvårdsutredningens betänkande har yttranden efter remiss avgivits av i stort sett samma myndigheter och organisationer, som hörts över 1949 års statsbidragssakkunnigas förslag, nämligen statskontoret, socialstyrelsen, bostadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Värmlands, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län samt svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund och svenska socialvårdsförbundet. Överståthållarämbetet och nämnda länsstyrelser har överlämnat yttranden av statens socialvårdskon-sulenter i sex distrikt samt av olika kommunala organ i nio städer, två

köpingar och tio landskommuner. Vidare har redovisats yttranden från fattigvårdsförbunden i Södermanlands och Västernorrlands län, Östergötlands läns socialvårdsförbund samt Skaraborgs länsavdelning av landskommunernas förbund.

Förslaget har i yttrandena som regel vunnit anslutning eller principiellt instämmande, dock med undantag för den del som avser bidragets storlek där en övervägande kritisk inställning kommit till uttryck.

I det följande lämnas en närmare redogörelse för de erinringar, som framställts mot förslaget.

Vissa allmänna erinringar mot det föreslagna bidragssystemet anföres bl. a. av *svenska landskommunernas förbund*. Enligt förbundet har kommunerna hittills haft dåliga erfarenheter av såväl fasta bidragsunderlag som av vid fasta skatteunderlagsskalor låsta procentsatser. Den avvägning av kostnaderna mellan staten och kommunerna, som man med dylika konstruktioner velat åstadkomma, har under de senaste åren till följd av ändringarna i penningvärdet i hög grad förskjutits till kommunernas nackdel. Endast på grund av att statsbidragsbestämmelserna med hänsyn till åldringsvårdsutredningens fortsatta överväganden liksom till allmänna statsbidragsutredningens arbete måste få en provisorisk karaktär anser sig förbundet kunna godtaga att bidraget i princip konstrueras på föreslaget sätt.

Vad angår frågan om bidragsunderlagets konstruktion förordas ett system med fasta belopp per vårdplats som bidragsunderlag av *statskontoret*, som erinrar att ämbetsverket i utlåtande över 1949 års statsbidrags-sakkunnigas betänkande funnit övervägande skäl tala för ett sådant system i stället för att såsom dessa sakkunniga föreslagit knyta statsbidraget till de verkliga kostnaderna. Fastän åldringsvårdsutredningen gjort avsteg från berörda kommittéförslag i så måtto att vid bidragsgivningen hänsyn icke skall tagas till de faktiska kostnaderna till den del de överstiger ett visst belopp per plats, anser statskontoret, att även ett så konstruerat bidragssystem är alltför komplicerat och att en anordning med ett fixt belopp per plats avgjort är att föredraga. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* förklarar sig helst ha sett sistnämnda konstruktion men anser sig kunna biträda utredningens förslag.

Bidragsunderlagets maximering till visst belopp per plats avvisas å andra sidan uttryckligen av *länsstyrelsen i Skaraborgs län*, *drättselkammaren i Gävle*, *kommunalnämnden i Piteå landskommun*, *fattigvårdsstyrelsen i Luleå* och *svenska stadsförbundet*. Under hänvisning till byggnadskostnadsutvecklingen och variationerna i dylika kostnader olika orter emellan yrkas att bidraget i stället skall anknytas till de verkliga kostnaderna i varje särskilt fall.

Den föreslagna begränsningen av bidragsgivningen beträffande personalbostäder har föranlett erinringar från bl. a. *länsstyrelserna i Södermanlands, Kronobergs, Malmöhus, Skaraborgs och Gävleborgs län samt stadsförbundet*, vilka anser, att utredningen icke förebragt övertygande skäl för den föreslagna begränsningen utan att kostnaderna för samtliga erforderliga personalbostäder bör inräknas i bidragsunderlaget. *Socialstyrelsen* framhåller, att en betydande förenkling av bidragssystemet skulle vinnas, om vid beräkningen av bidragsunderlaget i det enskilda fallet kostnaderna för personalbostäder icke frånräknades. I sammanhanget påpekas, att vid framräkningen av det föreslagna bidragsunderlaget för hem uppförda år 1952 och senare eller 18 000 kronor per plats avdrag redan gjorts för vissa personalbostadskostnader. Styrelsen erinrar, att kostnaderna för personalbostäder icke frånräknas vid bidragsgivningen till barnhem samt uttalar, att såväl länsstyrelsen som socialstyrelsen vid fastställande av plan för ålderdomshem torde kunna tillse, att ålderdomshem icke i något fall förses med för många eller för stora personalbostäder.

Statskontoret anser, att kostnaderna för personalbostäder icke bör inräknas i bidragsunderlaget, då bostäderna inrymmes i särskild byggnad.

I några yttranden anföres, att den totala anskaffningskostnaden för ett ålderdomshem bör utgöra grund för statsbidragets beräkning och att sålunda statsbidrag bör utgå även till tomtkostnader m. m. Av denna mening är *Stockholms stadskollegium och länsstyrelsen i Västerbottens län*.

I fråga om den föreslagna maximikostnaden per vårdplats uttalar *socialstyrelsen*, att den finner de av utredningen för olika år angivna beloppen väl avvägda. Styrelsen anser dock, att det hade varit önskvärt att det högsta bidragsunderlaget föreslagits till ett väsentligt högre belopp för Västerbottens och Norrbottens län. *Fattigvårdsstyrelsen i Malmö* har vid jämförelse med de kostnadskalkyler, som upprättats för ett planerat ålderdomshem i staden, funnit, att den högsta föreslagna maximigränsen ej understiger de beräknade kostnaderna för detta hem.

Lägre belopp per plats förordas av *statskontoret* i anslutning till dess förslag om en fast platskostnad. Under hänvisning till att åldringsvårdsutredningen vid bidragsunderlagets beräkning i viss utsträckning medtagit även kostnaderna för personalbostäder i friliggande byggnader, vilket statskontoret som förut framhållits icke kan tillstyrka, anses bidragsunderlaget icke böra bestämmas till högre belopp än 11 000 kronor för ålderdomshem som färdigställt före utgången av 1950. Med hänsyn till indextalet för byggnadskostnaderna 1951 och 1952 föreslås platskostnaden för 1951 till 14 000 kronor och för 1952 och efterföljande år till 15 000 kronor. Samma grunder bör enligt statskontorets mening tillämpas i fråga om statsbidrag för om- eller tillbyggnadsarbeten när det gäller inrättande av ålderdomshem i byggnad, som av kommunerna för ändamålet

inköpes, eller dylika arbeten av den omfattning, att de närmast är att jämföra med nybyggnad. I övrigt anses frågan om bidragets storlek vid om- eller tillbyggnadsarbeten böra prövas i varje särskilt fall.

I flera yttranden ifrågasattes ett högre belopp per plats än 18 000 kronor för ålderdomshem uppförda 1952 eller senare. Följande må återgivas.

Byggnadsstyrelsen framhåller, att om man såsom utredningen gjort utgår från 15 000 kronor per plats vid prisläget år 1950 borde med tillämpning av den beräkning av därefter inträffade prisstegringar, som Kungl. Maj:t i annat sammanhang godtagit, motsvarande belopp för åren 1951 och 1952 upptagas till 20 000 resp. 21 000 kronor.

Landskommunernas förbund liksom *fattigvårdsstyrelsen i Höganäs* anser att det föreslagna beloppet torde vara i minsta laget. Enligt *överståthållarämbetet* skulle Stockholms stad genom den föreslagna platskostnaden få mindre än 10 % av de verkliga kostnaderna. *Stockholms stadskollegium* angiver den aktuella platskostnaden i staden till 25 000 kronor medan *drätselkammaren i Gävle* för denna stads del räknar med en kostnad av f. n. 27 000—28 000 kronor. *Piteå landskommun* har under byggnad ett hem, som beräknas kosta i runt tal 30 000 kronor per plats. Enligt kommunen torde denna gräns även tangeras av två andra kommuner i Norrbottens län, som samtidigt uppför nya ålderdomshem.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län framhåller, att erfarenheterna i länet i fråga om byggnadskostnaderna är skiftande men att anledning finnes att antaga att stegringen i kostnaderna varit större än utredningen beräknat. Under hänvisning bl. a. till att byggnadskostnaderna enligt uppgift av 1951 års bostadsutredning ökat med 35 % under tiden juli 1950—oktober 1952 förordar länsstyrelsen en förnyad utredning beträffande bidragsunderlagets maximibelopp. Icke heller *länsstyrelsen i Västerbottens län* kan tillstyrka, att maximibeloppet fastläses på sätt utredningen föreslagit. Då byggnadskostnaderna i övre Norrland är avsevärt högre än för landet i genomsnitt kommer ett genomförande av utredningsförslaget i denna del att medföra orättvisa speciellt för lappmarkskommunerna.

Ett belopp av 18 000 kronor per plats är enligt *länsstyrelsen i Norrbottens län* uppenbart för lågt, särskilt för detta läns vidkommande. Länsstyrelsen, som i princip ställer sig avvisande till särbestämmelser för övre Norrlands del, anser det ofrånkomligt, att övre gränsen för bidragsunderlaget höjes till förslagsvis 20 000 kronor per vårdplats för hela riket. Därjämte ifrågasätter länsstyrelsen — med tanke på de osedvanligt höga byggnadskostnaderna i länet — om ej »synnerliga skäl» i enstaka fall bör motivera ett ännu högre bidragsunderlag.

Förslaget att bidragen skall graderas efter kommunernas skatteunderlag avstyrkes av *fattigvårdsstyrelsen i Hälsingborg*, som framhåller att, då skatteskäl icke talar för en differentiering, det är ett rättvisekrav att

alla kommuner får samma bidrag. *Svenska stadsförbundet* erinrar i denna fråga, att förbundet i flera tidigare sammanhang, bl. a. i yttrande över statsbidragssakkunnigas förslag, har framfört invändningar mot en gradering efter kommunernas skatteunderlag per invånare. Förbundet vill ej bestrida, att det kan vara ur skatteutjämnings synpunkt befogat att framföra krav på en dylik gradering som en bestämmande faktor, men det synes behöfligt att bl. a. få klarlagt i vad mån hänsyn vid graderingen bör och lämpligen kan tagas även till andra faktorer, som föranleder olikheterna kommunerna emellan i fråga om skattebördan. Emellertid framhåller förbundet, att kommunerna över lag torde vara beredda att acceptera ett bidragssystem med skatteunderlagsgradering hellre än att fixerandet av grunderna för det av statsmakterna i utsikt ställda statsbidraget ytterligare förhalas. En förutsättning härför bör dock vara att graderingen utformas så, att bidragstilldelningen lyftes upp på en högre nivå än den föreslagna.

Utredningens förslag till statsbidragsskala har mött en övervägande kritisk inställning. *Överståthållarämbetet* ifrågasätter, huruvida statsbidraget efter den nedskrivning som föreslagits i förhållande till 1949 års statsbidragssakkunnigas förslag är ägnat att stimulera byggandet av nya ålderdomshem. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* beklagar, att omständigheterna måst föranleda åldringsvårdsutredningen att föreslå en bidragsskala, som på statsverket lägger en mindre andel av bördan. I samma riktning uttalar sig *länsstyrelserna i Södermanlands och Malmöhus län* medan *länsstyrelsen i Värmlands län* understryker behovet av högre statsbidrag för de svagast ställda kommunerna.

Socialstyrelsen anser, att den av statsbidragssakkunniga föreslagna bidragsskalan icke bort underskridas, enär genom dessa regler betydligt större rättvisa skulle ha skapats kommunerna emellan. Enligt *länsstyrelsen i Skaraborgs län* bör statsbidraget skäligen höjas till samma storlek som nämnda sakkunniga föreslagit. Av samma mening är *kommunalfullmäktige i Brunflo kommun, kommunalnämnden i Piteå landskommun* samt *drätselkammaren i Gävle*.

Stockholms stadskollegium och *kommunalfullmäktige i Habo kommun* förordar en bidragsprocent av lägst 30 och högst 80. *Fattigvårdsstyrelsen i Luleå* anser det naturligaste vara att anknyta statsbidragets storlek till de fr. o. m. 1954 beslutade bestämmelserna om de kommunala bostadstilläggen, varigenom staten skulle bidraga med lägst 25 och högst 60 % av kostnaderna. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* yrkar, att maximibidraget fastställs till 60 och minimibidraget till 20 %.

Svenska landskommunernas förbund framhåller, att det framlagda förslaget vållat besvikelse framför allt i de kommuner, som trots sig ha betydande statsbidrag att lyfta för redan färdigställda ålderdomshemsbyggen

men att man blivit betänksam också i kommuner, som har byggen mer eller mindre färdigprojekterade. Förbundet yttrar vidare bl. a.:

Det är icke allenast på det sättet att man i 1947 års riksdagsbehandling av frågan sett en utfästelse, som man litat till. Man har också av de statliga myndigheter, som ha att ta befattning med tillkomsten av ålderdomshem, bibringats den uppfattningen att förhållandevis höga statsbidrag skulle komma att utgå. Ett antal kommuner, som uppfört ålderdomshem efter den 1 juli 1946, ha också i sina räkenskaper balanserat fordran på statsverket för statsbidrag, som till storleken motsvarar vad som skulle ha utgått, om något av de tidigare förslagen genomförts. Något annat har man uppenbarligen icke haft att hålla sig till. Det måste bli en för kommunalförvaltningen ohållbar situation, om kommunerna i fortsättningen icke kunna lita på de mer eller mindre klart uttalade förhandsutfästelser i fråga om statsbidrag m. m., som givas av tillsynsmyndigheterna. Det kan rimligen icke påfordras att kommunerna skola undersöka huruvida dessa i varje särskilt fall ha ett fast underlag för sina utfästelser.

Efter att ha med ett exempel belyst de ekonomiska verkningarna av den föreslagna bidragsskalan konstaterar förbundet, att ett statsbidrag på 10 % uppenbarligen icke kan spela någon nämnvärd praktisk roll för kommuner med de högsta skatteunderlagen. I kommuner med de lägsta skatteunderlagen kan man icke genom upplåning skjuta alltför stor del av anläggningskostnaderna på framtiden, eftersom de kan få komma att bäras av ett lägre skatteunderlag till följd av den starka utflyttningen av personer i produktiv ålder. Den kommunala andelen av kostnaderna kommer därigenom att kännas så mycket hårdare. Då därtill kommer att dessa kommuner regelmässigt har ett stort antal åldringar att draga försorg om, finner förbundet det icke opåkallat att ge statsbidraget en starkare stimulerande effekt för de sämst ställda kommunerna. I sådant syfte föreslås, att bidragsskalan utökas till 70 %, vilken procentsats bör gälla vid ett skatteunderlagstal av 12 kronor per invånare. För de retroaktiva bidragsfallen anges den ifrågasatta ändringen få betydelse för endast 12 kommuner med sammanlagt 394 vårdplatser. Enligt förbundets beräkning skulle merkostnaden för statsverket i dessa fall stanna vid ca 900 000 kronor. Icke heller för den fortsatta bidragsgivningen förutsättes den föreslagna utökningen av bidragsskalan bli särskilt kostnadskrävande.

Svenska stadsförbundet erinrar, att socialvårdskommittén i sitt i juli 1946 avgivna betänkande angående åldringsvården förordat, att reglerna för bidragsgivningen till folkskolebyggnader skulle i tillämpliga delar gälla för statsbidrag till ålderdomshem. Under hänvisning härtill framhåller förbundet, att de nu föreslagna bidragsbestämmelserna icke tillnärmelsevis motsvarar vad man från kommunernas sida haft anledning att rimligen vänta sig i fråga om statens andel i bekostandet av ålderdomshemsvårdens ordnande. Några giltiga skäl har överhuvud icke förebragts mot att anknyta

bidragets storlek till motsvarande bestämmelser för folkskolebyggnader med 35 % såsom bidragets minimum. Förbundet erinrar vidare, att riksdagen år 1945 beslöt detta minimum för folkskolebyggnaderna i anledning av en proposition, vari det lägsta procenttalet föreslagits till endast 25 %.

Även *svenska socialvårdsförbundet* framhåller, att det föreliggande förslaget icke uppfyller de förväntningar kommunerna ansett sig berättigade att hysa. Förbundet hemställer, att det i varje fall måtte tagas under övervägande att lämna de kommuner, som under de senaste fem åren uppfört nya ålderdomshem, högre statsbidrag än som föreslagits. Beträffande utformningen av bidragsskalan i övrigt ifrågasätter *socialstyrelsen* och *Stockholms stadskollegium*, huruvida icke en automatiskt verkande regel för statsbidragsprocentens anpassning till förskjutningar i skatteunderlaget bör införas. Som mönster framhålles de grunder som framlagts av socialvårdskommittén i betänkande med förslag till socialhjälpslag (SOU 1950: 11).

Vad angår standardfrågorna har åldringsvårdsutredningens rekommendation att viss försiktighet bör iakttagas i fråga om anordnande av enkelrum i större omfattning än som förutsattes i 1947 års beslut mött erinringar i några yttranden.

Sålunda understryker *socialstyrelsen*, att de av 1947 års riksdag beslutade riktlinjerna för planering av enkelrum under inga förhållanden bör frångås. En av socialstyrelsen företagen undersökning rörande 45 ålderdomshem, som iordningstälts efter dessa riktlinjer, liksom styrelsens kontakt med övriga nyinrättade hem talar klart för att 1947 års ålderdomshemsreforms största värde ligger just i en mot efterfrågan svarande tillgång på enkelrum. I samma riktning som socialstyrelsen uttalar sig *stadsfullmäktige i Växjö*, *fattigvårdsstyrelsen i Söderhamn*, *socialvårdskonsulenten i trettonde distriktet* och *Östergötlands läns socialvårdsförbund*.

Statskontoret anser, att man vid bidragsgivningen bör utgå från att för högst halva platsantalet bör avses enkelrum, medan bl. a. *svenska landskommunernas förbund* understryker, att det är angeläget, att kommunerna icke bindes i detalj av bestämda föreskrifter om hemmens allmänna standard så länge riktlinjerna för den framtida åldringsvården icke är uppdragna.

Utredningens förslag i fråga om ärendenas handläggning har i allmänhet vunnit anslutning i de yttranden där frågan berörts. *Svenska socialvårdsförbundet* anser dock, att man bör kunna gå ytterligare ett steg i fråga om decentralisering på så sätt att länsstyrelserna utan remissför-

farande borde kunna bemyndigas att taga ställning till en statsbidragsansökan. Förbundet förordar, att frågan om godkännande av planen för ålderdomshemmets anordnande först handlägges. Sedan denna plan blivit av länsstyrelsen efter hörande av socialstyrelsen godkänd, borde det ankomma på länsstyrelsen att utan förnyad remiss till socialstyrelsen taga ställning till ansökningen om statsbidrag.

Avvikelse från utredningens förslag förordas av *statskontoret* beträffande handläggningen av frågor, som rör återbetalning av uppbyggt statsbidrag i samband med att verksamheten vid ett ålderdomshem nedlägges. Med hänsyn till vikten av att dessa ärenden blir föremål för enhetligt bedömande anses Kungl. Maj:t böra förbehålla sig beslutanderätten i hithörande spörsmål.

Under hänvisning till uttalande av 1947 års byggnadsstyrelseutredning framhåller *byggnadsstyrelsen* de fördelar som står att vinna genom att utnyttja hos styrelsen befintlig expertis i tekniska och ekonomiska frågor. Möjligheter anses föreligga att nå en sådan form av samarbete att denna styrelsens erfarenhet kan ställas till förfogande för granskning av byggnadsförslag utan att arbetsgången blir onödigt betungande vid ärendenas handläggning.

Förslaget om upphävande av de särskilda bestämmelserna om statsbidrag till ålderdomshem för lappar har icke givit *socialstyrelsen* anledning till erinran. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* erinrar, att den i november 1952 till Kungl. Maj:t vidarebefordrat en framställning från Karesuando kommun om byggnadsbidrag enligt nämnda bestämmelser för ombyggnad av det s. k. Victoriahemmet till lappålderdomshem. Vidare har länsstyrelsen sig bekant, att Arjeplogs kommun med socialstyrelsen dryftat förslag till väsentlig ombyggnad av lappålderdomshemmet i Arjeplog i samband med uppförande av ett nytt allmänt ålderdomshem. Innan nu ifrågavarande båda frågor fått sin lösning, kan länsstyrelsen ej förorda, att det särskilda byggnadsbidraget till lappålderdomshem avskaffas.

Departementschefen.

Den år 1947 i princip beslutade ålderdomshemsreformen innebär i huvudsak, att ålderdomshemmen skall anordnas såsom kommunala inackorderingshem för åldringar och invalider, som är i behov av omvårdnad och tillsyn men dock icke erfordrar vård å sjukvårdsinrättning eller därmed jämförlig vårdanstalt. Ålderdomshemmets tidigare karaktär av fattigvårdsanstalter kommer därigenom att försvinna.

Innan jag går in på statsbidragsfrågan vill jag något belysa utvecklingen inom åldringsvården efter 1947. Först kan då konstateras, att enligt socialstyrelsens uppgifter 57 nya ålderdomshem med sammanlagt 2 733 vård-

platser har uppförts under tiden 1 juli 1946—31 december 1952. Under innevarande år beräknas 22 hem med 943 platser bli färdiga. Härtill kommer om- och tillbyggnader. En betydande upprustning pågår sålunda inom ålderdomshemsvården.

Insikten om att befolkningsutvecklingen går emot en successiv ökning av antalet åldringar i vårt land och att därför allt starkare krav kommer att ställas på ökade resurser inom åldringsvården har under de senaste åren gjort sig allt mera gällande. Härvid har emellertid från olika håll ifrågasatts möjligheten och lämpligheten av att anordna åldringsvården i enlighet med de år 1947 antagna riktlinjerna. Sålunda har framhållits, att man borde söka lösa åldringsvårdens problem genom en avsevärd differentiering av hjälpåtgärderna, varvid anstaltsvården borde få en mindre dominerande ställning. En rad olika åtgärder kunde sålunda komma ifråga för att göra det möjligt för åldringarna att kvarstanna i sina hem. Strävanden i sådan riktning har redan tidigare förekommit. Jämsides med upprustningen av ålderdomshemmen fortsätter sålunda byggandet av pensionärshem. Genom beslut år 1950 har möjlighet öppnats att erhålla statsbidrag till pensionärlägenheter i bostadshus. Antalet pensionärer boende i pensionärshem eller pensionärlägenhet uppgår f. n. till ca 35 000. På grund av kommunala m. fl. initiativ göres nu också försök med olika anstaltsvården kompletterande former för vård av och hjälp åt de gamla i deras hem. Härtill ansluter sig även den av 1952 års riksdag beslutade utvidgningen av statsstödet till upprustning och förbättring av bostäder, främst på landsbygden. Att ålderdomshemmen genom berörda åtgärder skulle bli överflödiga för framtiden är självfallet uteslutet, då man alltid får räkna med ett visst klientel, för vilket omvårdnad på ett ålderdomshem är det mest lämpliga. Det största problemet inom åldringsvården synes därför vara frågan om avvägningen emellan olika vårdformer. Denna fråga utgör huvuduppgiften för 1952 års åldringsvårdsutredning. Innan resultatet av åldringsvårdsutredningens arbete föreligger, torde anledning finnas att iakttaga en viss försiktighet ifråga om utbyggandet av ålderdomshemsvården.

Jag övergår härefter till statsbidragsfrågan. Genom 1947 års riksdagsbeslut har fastslagits, att statsbidrag skall kunna utgå till kommuner eller kommunalförbund för nybyggnad samt om- eller tillbyggnad av ålderdomshem. Statsbidrag skall även kunna lämnas, därest det ur allmänt ekonomiska synpunkter befinnes uppenbart fördelaktigt att för ålderdomshem taga i anspråk kommunal byggnad eller annan befintlig byggnad. Såsom förutsättning för statsbidrag skall gälla, att ålderdomshemsbyggnaderna uppfyller de genom 1947 års riksdagsbeslut fastställda standardkraven. Beslutet innebär slutligen, att statsbidrag skall kunna

utgå till byggnadsföretag, som påbörjats efter den 1 juli 1946. Frågan om statsbidragsgrundernas utformning lämnades 1947 tills vidare öppen; det väsentliga ansågs vara, att kommunerna fick kännedom om att statsbidrag kunde påräknas samt de huvudsakliga villkoren därför.

Sistnämnda fråga har sedermera utretts av 1949 års statsbidragssakkunniga för ålderdomshem m. m., vilkas förslag jämte de däröver avgivna remissyttrandena i sin tur granskats av 1952 års åldringsvårdsutredning i dess nu föreliggande första betänkande.

För egen del vill jag till en början anföra, att det med hänsyn till allmänna statsbidragsutredningens arbete kunnat föreligga skäl att ytterligare uppskjuta ställningstagandet till frågan om utformningen av ifrågasvarande statsbidrag. Denna utredning har i december 1952 avgivit principbetänkande angående driftbidrag till primärkommuner. Enligt vad jag inhämtat står nu närmast på utredningens program frågan om speciella anläggningsbidrag till kommunerna. Det är icke heller uteslutet att resultatet av åldringsvårdsutredningens fortsatta överväganden kan komma att påverka synen på frågan om statsbidrag till anordnande av ålderdomshem. Med hänsyn till den långa tid, som förflutit sedan principbeslutet om statsbidrag för detta ändamål fattades, samt behovet såväl för statens som för kommunernas del att erhålla klarhet beträffande fördelningen av de ekonomiska förpliktelserna bör emellertid ytterligare uppskov om möjligt icke komma i fråga.

Den viktigaste frågan i detta sammanhang är statsbidragens storlek. Både statsbidragssakkunniga och åldringsvårdsutredningen har föreslagit, att statsbidraget skall graderas efter kommunernas skatteunderlag uttryckt i antalet skattekronor per invånare. Statsbidragssakkunniga har föreslagit en från 25 till 75 % graderad skala, vilken enligt de sakkunnigas uträkning skulle ge i genomsnitt ca 45 % av byggnadskostnaderna i statsbidrag, medan åldringsvårdsutredningen förordat en skala graderad från lägst 10 till högst 50 %, vilken utformats i syfte att staten i genomsnitt skulle svara för ca 33 % av bidragsunderlaget. En gradering med hänsyn till antalet skattekronor per invånare har tillstyrkts i det övervägande antalet yttranden. Däremot har åldringsvårdsutredningens förslag till statsbidragskala i åtskilliga yttranden ansetts alltför oförmånligt för kommunerna. Åldringsvårdsutredningen har som motivering för det lägre statsbidraget åberopat statsfinansiella skäl. Uppenbarligen kan mycket olika synpunkter anläggas på fördelningen mellan staten och kommunerna av anläggningskostnaderna för ålderdomshem. Enligt min mening kan den av åldringsvårdsutredningen föreslagna fördelningen med i genomsnitt ungefär $\frac{1}{3}$ av kostnaderna lagd på staten icke anses innebära, att en oskäligt liten kostnadsandel påföres staten. Statsbidragets utformning möjliggör ett väsentligt stöd åt kommuner med svagt skatteunderlag. Under

dessa förhållanden bör det angelägna i att icke belasta statsbudgeten med större bidragskostnader än nödvändigt tillmätas stor vikt. Jag vill erinra om att huvuddelen av de medel, som ansetts stå till förfogande för sociala reformer under den närmaste framtiden, enligt Kungl. Maj:ts förslag skall användas till förbättring av folkpensionerna samt arbetslöshetsförsäkringen och andra sociala förmåner — åtgärder som kan förutses få gynnsamma verkningar även för kommunernas ekonomi. Genomförandet av obligatorisk sjukförsäkring kommer även att ställa stora anspråk på staten och samtidigt medföra en betydande lättnad för kommunerna. Av dessa skäl är jag icke beredd att förorda, att på staten lägges större kostnadsandel än åldringsvårdsutredningen föreslagit.

Statsbidragssakkunniga har vid utformandet av sitt förslag sökt åstadkomma enhetliga regler för statsbidragen till anordnande av pensionärshem och till uppförande och inrättande av ålderdomshem. Även åldringsvårdsutredningen har funnit, att en samordning av statsbidragen till ålderdomshem och pensionärshem kan anses önskvärd. Enligt utredningen talar emellertid flera skäl, främst behovet av att avvakta utredningens slutliga ställningstaganden beträffande avvägningen mellan dessa båda vårdformer, för att frågan om enhetliga regler bör uppskjutas. Jag kan ansluta mig till vad åldringsvårdsutredningen sålunda anfört. Jag räknar icke med några praktiska olägenheter av att samordningsfrågan ställes på framtiden.

I det följande behandlar jag den närmare utformningen av statsbidragsgrunderna.

Vad till en början angår gränserna för bidragsområdet bör statsbidrag, såsom förutsatts i 1947 års principbeslut, utgå såväl vid nybyggnad som vid om- och tillbyggnad ävensom vid inrättande av ålderdomshem i redan uppförd byggnad. Endast om- och tillbyggnadsarbeten, som i avseende å omfattning och resultat kan i huvudsak anses likvärdiga med nybyggnad, bör ifrågakomma till statsbidrag. För sådana om- eller tillbyggnadsarbeten, vilka enbart avser att genom åtgärder av mera begränsad omfattning sätta redan befintliga lokaler i bättre skick eller ge en lämpligare disposition av dessa, bör däremot statsbidrag ej åtnjutas, liksom ej heller för arbeten, som uteslutande tar sikte på anordnandet av personalbostäder.

Vad angår bidragsunderlaget har statsbidragssakkunniga föreslagit, att statsbidraget skall beräknas med de verkliga byggnadskostnaderna som grund. Åldringsvårdsutredningen har modifierat detta förslag på så sätt att bidraget i varje särskilt fall skall beräknas på grundval av de faktiska kostnaderna i den mån dessa ej överstiger ett på förhand bestämt belopp per plats. En något avvikande regel har förordats av stats-

kontoret, som anser att bidraget bör beräknas med fasta belopp per vårdplats som grund. Enligt min mening är sistnämnda konstruktion att föredraga beträffande nybyggnad, då den onödiggör den närmare kontroll av byggnadskostnaderna, som måste bli en följd av utredningens förslag. Detta medför administrativa fördelar såväl för kommunerna som för staten. Beträffande om- och tillbyggnadsfallen samt de fall då ålderdomshem anordnas i befintlig byggnad finner jag däremot lämpligast att kostnadsgranskningen bibehålls i den utsträckning åldersvårdsutredningen länkt sig. Jag förordar därför, att statsbidraget då det gäller nybyggnad skall beräknas på ett fixt belopp per plats men i andra fall på de verkliga kostnaderna till den del de ej överstiger samma belopp.

Med denna utformning av bidragsunderlaget blir frågan om vilka kostnader som bör inräknas i detta endast aktuell i om- och tillbyggnadsfallen. I likhet med utredningen anser jag, att statsbidrag i dessa fall ej bör utgå till kostnaderna för att anskaffa och ställa i ordning tomt liksom ej heller för anordnande av vatten-, avlopps-, gas- eller kraftledningar. Beträffande kostnader för personalbostäder har utredningen under hänvisning bl. a. till svårigheterna på landsbygden att ordna personalens bostadsfråga utan anknytning till ålderdomshemmen stannat för att i bidragsunderlaget bör få inräknas kostnader för bostäder åt föreståndarinnan och hennes ställföreträdare. De av utredningen föreslagna maximitoppen per plats har även beräknats med hänsyn härtill. Ehuru vissa skäl talar emot att kostnader för personalbostäder skall medföra rätt till statsbidrag, har jag funnit mig böra godtaga utredningens förslag i denna del. Som förut angivits bör bidrag icke beräknas för om- eller tillbyggnadsarbeten, som uteslutande avser personalbostäder. Jag kan vidare godtaga utredningens förslag att, för det fall att en kommun inköper en byggnad för inrättande av ålderdomshem, i bidragsunderlaget bör få inräknas såväl köpesumman som kostnaderna för erforderliga om- eller tillbyggnadsarbeten i nyss angiven omfattning.

I fråga om det belopp per plats, på vilket statsbidraget enligt det föregående skall beräknas vid nybyggnad, delar jag utredningens åsikt att det med hänsyn till byggnadskostnadernas utveckling sedan den 1 juli 1946 är nödvändigt att bestämma olika platskostnad för skilda tidsperioder. Enligt uppgifter från socialstyrelsen har medeltalskostnaden (inberäknat kostnader för personalbostäder åt föreståndarinnan och hennes ställföreträdare) per plats för ålderdomshem som färdigställda under åren 1947—1949 uppgått till ca 13 000 kronor, för hem som tillkommit under 1950 till ca 15 000 kronor, för de år 1951 uppförda hemmen till ca 17 000 kronor samt för de därefter t. o. m. oktober 1952 färdigställda byggnads-

företagen till ca 18 000 kronor. Utredningen har för sin del ansett, att dessa belopp bör fastställas som högsta platskostnad för nämnda tidsperioder, varvid 18 000-kronorsgränsen skulle gälla för hem uppförda 1952 och senare. Statskontoret har förordat genomgående lägre belopp, medan byggnadsstyrelsen framhållit, att de föreslagna beloppen för åren 1951 och 1952 med hänsyn till prisstegringarna efter år 1950 bort upptagas till 20 000 resp. 21 000 kronor. Även från andra håll, särskilt i Norrlandslänen, har ifrågasatts en högre platskostnad för hem uppförda 1952 och senare.

Då de av åldringsvårdsutredningen föreslagna beloppen räknats fram efter en undersökning av de faktiska kostnaderna så långt fram i tiden som t. o. m. oktober 1952 anser jag mig böra förorda, att de godtas. Otvivelaktigt kan dessa belopp te sig relativt ogynnsamma för kommuner med särskilt höga byggnadskostnader. En anordning med olika bidragsunderlag för skilda delar av landet synes emellertid av praktiska skäl icke böra komma till stånd. Jag vill framhålla, att bidragsunderlaget givetvis bör omprövas i framtiden i den mån de faktiska kostnaderna för ålderdomshemmen ändras.

Fastställandet av platsantalet torde som regel inte erbjuda några svårigheter. Vid nybyggnad bör antalet platser vid normal beläggning läggas till grund för statsbidragsberäkningen. Tvekan rörande platsantalet kan tänkas uppkomma främst vid ombyggnad. Härvid bör det ankomma på den myndighet som prövar statsbidragsansökningen att bestämma platsantalet med hänsynstagande till vad i det föregående sagts om förutsättningarna för att statsbidrag skall utgå vid ombyggnad.

Vad åldringsvårdsutredningen i övrigt anfört rörande bidragsunderlaget föranleder icke någon erinran från min sida.

Vad härefter angår den av utredningen föreslagna bidragsskalan har jag i det föregående tillstyrkt den fördelning av kostnaderna, som skalan syftar till. Även ifråga om detaljerna anser jag skalan böra godtas liksom de föreslagna reglerna för beräkningen av skatteunderlaget i vederbörande kommun. Med hänsyn till att uppgifter angående skatteunderlaget visst är regelmässigt föreligger först under senare hälften av påföljande år, bör dock året närmast före det år då bidragsbeslut meddelas icke inräknas bland de sju år, som skall tagas i betraktande vid uträkning av skatteunderlaget per invånare.

1947 års riksdagsbeslut innebär ifråga om ålderdomshemmens standard, att anstaltsprägeln bör undvikas och strävandena inriktas på att skapa trivsamma hemmiljöer. Vidare bör som regel en minimistorlek av 20 å 25 platser upprätthållas och antalet enkelrum utgöra minst halva platsantalet. 1949 års statsbidragsakkunniga har sedermera i enlighet med givna direktiv prövat behovet av ytterligare allmänna föreskrifter

om standarden och har uppställt vissa normer som komplettering till 1947 års riktlinjer i detta hänseende. Åldringsvårdsutredningen har för sin del icke varit beredd att redan nu taga ställning till detaljspörsmål i standardfrågan men anser, att statsbidragssakkunnigas anvisningar tills vidare bör kunna tjäna som allmänna rekommendationer. Utredningen har vidare ansett, att en viss försiktighet i nuvarande läge bör iakttagas ifråga om anordnande av enkelrum i större omfattning än enligt 1947 års beslut.

Såsom förutsättning för statsbidrag bör givetvis gälla, att ålderdomshemmen uppfyller de standardkrav, som numera anses böra ställas. Någon anledning att frångå de allmänna standardkrav som uppställdes 1947 synes icke föreligga. Jag har icke heller något att invända mot de kompletterande normer, som föreslagits av statsbidragssakkunniga. Uppenbart är emellertid att hänsyn måste tagas till de växlande förutsättningarna och behoven i olika kommuner. Några närmare bestämmelser om standarden bör som utredningen framhållit icke införas i statsbidragsförfattningen. Där bör som statsbidragsvillkor endast föreskrivas, att ålderdomshem skall anordnas i enlighet med av länsstyrelsen godkänd plan. Jag delar vidare utredningens uppfattning att närmare bestämmelser angående standarden, om sådana skall införas i författning, har sin plats i den lag, som reglerar kommunernas skyldigheter beträffande ålderdomshem eller sålunda f. n. i fattigvårdslagen. Någon ändring i denna lags föreskrifter om ålderdomshem bör emellertid icke göras nu med hänsyn till den allmänna översyn av lagen, som är aktuell. Tills vidare bör det ankomma på socialstyrelsen att till vägledning för kommunerna utfärda råd och anvisningar angående ålderdomshemmens standard.

Vad härefter angår handläggningssförfarandet torde jag få erinra om att länsstyrelse enligt 34 § fattigvårdslagen har att pröva och fastställa plan för ålderdomshem när sådant skall uppföras. I praktiken upptages vanligen på ett tidigt stadium kontakt mellan de kommunala myndigheterna och socialstyrelsen samt vederbörande länsstyrelse beträffande det blivande ålderdomshemmens utformning. Socialstyrelsen disponerar arkitektexpertis på området. Länsstyrelserna torde alltid ha tillgång till socialstyrelsens yttrande när plan för ålderdomshem fastställs.

Åldringsvårdsutredningen anser, att beslutanderätten i ärenden rörande såväl fastställande av plan för ålderdomshem som statsbidrag bör läggas hos en och samma myndighet. I enlighet härmed föreslår utredningen, att det skall ankomma på länsstyrelserna att meddela beslut i statsbidragsärendena. Liksom fallet är vid fastställelse av plan för ålderdomshem förutsättes socialstyrelsens yttrande ha inhämtats innan beslut i bidragsfrågan meddelas.

Jag delar utredningens uppfattning att prövningen av statsbidragsansök-

ningarna bör ankomma på länsstyrelserna efter hörande av socialstyrelsen. Med hänsyn till den stora eftersläpningen i bidragsgivningen, av utredningen beräknad till ca 24,5 milj. kronor vid utgången av budgetåret 1952/53, torde medelsanvisningen till bidrag i de retroaktiva fallen få fördelas på flera budgetår. Då bidrag till nya byggnadsföretag som regel bör betalas ut först sedan de retroaktiva bidragen slutbetalats, kan en fortsatt eftersläpning i fråga om utbetalningarna förutses bli nödvändig åtminstone till en början. Tills vidare måste därför utbetalningsbeslut meddelas av central myndighet, lämpligen socialstyrelsen.

Fråga om återbetalning av statsbidrag vid nedläggande av ålderdomshem bör i enlighet med statskontorets förslag avgöras av Kungl. Maj:t.

Till komplettering av vad i det föregående anförts torde såsom bilaga till detta protokoll få fogas ett inom socialdepartementet uppgjort utkast till kungörelse om statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem. Kungörelsen bör träda i kraft den 1 juli 1953.

Vad angår anslagsfrågan har utredningen beräknat medelsbehovet för budgetåret 1953/54 till ca 29,7 milj. kronor. Härav har ca 24,5 milj. kronor beräknats i statsbidrag till byggnadsföretag, som färdigställts eller beräknas bli färdigställda före den 1 juli 1953.

Jag föreslår, att för nästa budgetår anvisas ett anslag av 12 milj. kronor till statsbidrag under rubriken Bidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem. Beloppet bör användas till bidrag för de tidigast byggda statsbidragsberättigade ålderdomshemmen. Härigenom kan de ålderdomshem som färdigställts t. o. m. år 1951 samt en del av de år 1952 färdigställda beräknas få statsbidraget utbetalat under nästa budgetår. Socialstyrelsen bör emellertid ha möjlighet att göra avsteg från tidsordningen om skäl därför föreligger.

Beträffande slutligen frågan om statsbidrag till ålderdomshem för lappar är jag ense med utredningen och socialstyrelsen om att de särskilda bidragsbestämmelserna i detta avseende lämpligen kan upphävas. Med undantag för två särskilt berörda fall har även länsstyrelsen i Norrbottens län uttalat samma åsikt. Det ena av dessa fall gäller en av fattigvårdsstyrelsen i Karesuando kommun till Kungl. Maj:t ingiven ansökan om statsbidrag för ombyggnad av Drottning Victorias sjuk- och lappålderdomshem i Karesuando, vilket hem numera övertagits av kommunen. Hemmet skall efter ombyggnaden inrymma 12 vårdplatser. Av i ärendet lämnade uppgifter framgår, att de icke bofasta lapparna i kommunen f. n. utgör något mer en fjärdedel av kommunens samtliga 1 378

invånare. Inom ifrågavarande befolkningsgrupp finnes hälften av kommunens åldringar över 67 år. Med hänsyn till bl. a. angivna förhållanden, vilka icke torde ha sin motsvarighet i andra lappmarkskommuner, finner jag skäl tala för att det begärda statsbidraget får beräknas i enlighet med gällande bestämmelser, vilket innebär att statsbidrag utgår med hela den godkända kostnaden för ombyggnaden. Socialstyrelsen har räknat med en kostnad av 18 000 kronor per plats eller sålunda tillhoppa 216 000 kronor. I enlighet med tidigare praxis torde riksdagens bemyndigande böra inhämtas att bevilja bidrag med belopp ej överstigande den av socialstyrelsen föreslagna summan. Kostnaderna bör bestridas av förenämnda anslag om 12 milj. kronor om behov av utbetalning uppkommer under nästa budgetår. Skulle omständigheterna befinnas tala för att i ytterligare något fall statsbidrag till ålderdomshem för lappar bör beviljas med större kostnadsandel än enligt de nu föreslagna allmänna reglerna, bör ärendet framdeles underställas riksdagens prövning.

Med angivet undantag föreslår jag sålunda, att de särskilda bestämmelserna om bidrag till anordnande av ålderdomshem för lappar skall upphöra att gälla fr. o. m. den 1 juli 1953. Om riksdagen inte har något att erinra häremot har jag för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att de särskilda avgifter, som vederbörande fattigvårdssamhällen enligt Kungl. Maj:ts beslut erlägger till staten när å sådant ålderdomshem vårdas andra vårdbehövande än lappar, slopas för framtiden.

Hemställan.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna de grunder för statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem, som av mig i det föregående förordats;

dels för budgetåret 1953/54 under femte huvudtiteln till *Bidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem* anvisa ett reservationsanslag av 12 000 000 kronor;

dels medgiva, att Karesuando kommun må av förenämnda anslag beviljas statsbidrag för ombyggnad av ett ålderdomshem för lappar med högst 216 000 kronor;

dels ock besluta, att gällande bestämmelser angående statsbidrag för uppförande eller inrättande av särskilda ålderdomshem för lappar skall upphöra att gälla fr. o. m. den 1 juli 1953.

Kungl. Maj:ts proposition nr 69.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars-Åke Åström.

Utkast

till

Kungörelse om statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem.

1 §.

Kommun äger, i mån av tillgång på medel, att i enlighet med bestämmelserna i denna kungörelse erhålla statsbidrag till kostnaderna för anordnande samt mera omfattande om- och tillbyggnad av ålderdomshem enligt av länsstyrelsen i särskild ordning godkänd plan.

Vad enligt denna kungörelse gäller om kommun skall äga motsvarande tillämpning beträffande kommunalförbund.

2 §.

Statsbidrag utgår, på sätt i 3 och 4 §§ närmare angives, med en procentuell andel av det bidragsunderlag, som för varje fall fastställles.

3 §.

Procentsatsen för statsbidrag bestämmes med hänsyn till antalet skatte-kronor och skatteören (skatteunderlaget) per invånare i kommunen. Därvid skall följande tabell lända till efterrättelse.

Antalet skatte-kronor per invånare	Statsbidrags- procent
Under 16	50
16—17,99	45
18—19,99	40
20—21,99	35
22—23,99	30
24—25,99	25
26—27,99	20
28—29,99	15
30 och däröver	10

Antalet skatte-kronor per invånare enligt förestående tabell skall utgöras av medeltalet av skatteunderlagen per invånare i kommunen för fem av de sju senast förflutna kalenderåren, året närmast före det år då beslut enligt 6 § andra stycket meddelas oräknat. Vid uträkningen av medeltalet skall bortses från de två år, som utvisa det högsta och det lägsta skatteunderlaget per invånare. Uträkningen av skatteunderlagen per invånare skall ske med hänsyn till folkmängden vid respektive års början.

4 §.

Vid nybyggnad av ålderdomshem beräknas bidragsunderlaget efter 18 000 kronor för varje vårdplats, som ålderdomshemmet med normal beläggning beräknas rymma.

Vid sådan om- eller tillbyggnad av ålderdomshem, för vilken enligt 1 § statsbidrag utgår, bestämmes bidragsunderlaget på grundval av de verkliga kostnaderna. Bidragsunderlaget må dock icke överstiga 18 000 kronor per vårdplats. Till kostnad för om- och tillbyggnad må icke räknas kostnad för anskaffande eller iordningställande av tomt eller anordnande av väg till tomten eller framdragande till tomtgränsen av vatten-, avlopps-, gas- eller kraftledning. Statsbidrag må icke heller utgå till kostnaderna för anordnande av personalbostäder, vare sig i ålderdomshemsbyggnad eller i friliggande byggnad i anslutning till ålderdomshem, åt annan personal än hemmets föreståndarinna och hennes ställföreträdare.

Därest kommun till ålderdomshem tager i anspråk byggnad, som ej av kommunen för ändamålet uppförts, må vid bestämmandet av bidragsunderlaget hänsyn tagas till kostnaderna för de om- eller tillbyggnadsarbeten, med nyss nämnda begränsningar, som kunna erfordras för byggnadens inrättande till ålderdomshem. Har byggnad inköpts för ändamålet, må dessutom, under förutsättning att det i nästföregående stycke angivna beloppet per plats icke överskrides, i bidragsunderlaget inräknas köpesumman, i vad den avser själva byggnaden.

5 §.

Ansökan om statsbidrag skall ingivas till länsstyrelsen samt vara åtföljd av

- a) utdrag ur protokoll, utvisande att kommunen beslutat utföra det byggnadsarbete, för vilket bidrag begäres;
- b) huvudritningar jämte beskrivning;
- c) uppgift beträffande det antal platser, för vilket hemmet är avsett;
- d) specificerad kostnadsberäkning eller, vid nybyggnad, uppgift om den beräknade sammanlagda kostnaden;
- e) upplysning i de hänseenden, som avses i 3 § sista stycket; samt
- f) förbindelse av kommunen att, om ålderdomshemmet nedlägges eller tages i bruk för annat ändamål än det därmed avsedda, återbära uppbudet statsbidrag eller så stor del därav, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Formulär för ansökan fastställs av socialstyrelsen.

6 §.

Sedan ansökan inkommit till länsstyrelsen, har länsstyrelsen att efter inhämtande av yttrande från socialstyrelsen meddela beslut i ärendet.

Där ej ansökningen avslås, skall länsstyrelsen enligt i 3 § angivna grunder bestämma efter vilken procentsats statsbidrag skall utgå. Länsstyrelsen skall vidare preliminärt fastställa det bidragsunderlag, å vilket statsbidrag må beräknas.

7 §.

Sedan de byggnadsarbeten slutförts, till vilkas utförande statsbidrag beviljats, skall kommunen anmäla detta till länsstyrelsen. Vid om- eller tillbyggnad skall bifogas räkenskapssammandrag rörande kostnaderna. Sammandraget skall vara till riktigheten bestyrkt utav minst två av de för granskning av kommunens räkenskaper utsedda revisorerna. Länsstyrelsen har därpå att granska räkenskapssammandraget och att avsyna ålderdomshemmet. Föreligger ej skäl till anmärkning, fastställer länsstyrelsen det belopp, med vilket statsbidrag skall utgå.

8 §.

Sedan länsstyrelsen meddelat beslut enligt 7 §, skall länsstyrelsen anmäla detta till socialstyrelsen, som beslutar om utbetalning av statsbidraget i den mån medel härför finnas tillgängliga.

9 §.

Över länsstyrelses och socialstyrelsens beslut enligt denna kungörelse må klagan föras hos Kungl. Maj:t i vederbörande statsdepartement i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1953.

Kungörelsen skall, med iakttagande av vad nedan sägs, äga tillämpning jämväl beträffande byggnadsföretag, som påbörjats före dagen för kungörelsens ikraftträdande men tidigast den 1 juli 1946.

Som grund vid uträkningen av det i 3 § sista stycket angivna medeltalet av en kommuns skatteunderlag skall i fråga om byggnadsföretag, som påbörjats före utgången av juni 1953, läggas skatteunderlagen per invånare i kommunen under sjuårsperioden 1945—1951.

Därest byggnadsföretag före den 1 januari 1952 påbörjats inom kommun, som till följd av kommunindelningsreformens genomförande från och med nämnda dag sammanslagits med en eller flera andra kommuner, skall vid uträkningen av det genomsnittliga skatteunderlaget förfaras som om sammanslagningen ägt rum redan från och med den 1 januari 1945,

I stället för det i 4 § första stycket angivna beloppet per vårdplats skall gälla ett belopp av 13 000 kronor för byggnadsföretag, som färdigställda före utgången av år 1949, 15 000 kronor för byggnadsföretag, som färdigställda under år 1950, och 17 000 kronor för byggnadsföretag, som färdigställda under år 1951.